/ Karl

Wi Carl medh Gudz nåde, Swerigis Rijkes Arffurste och ...

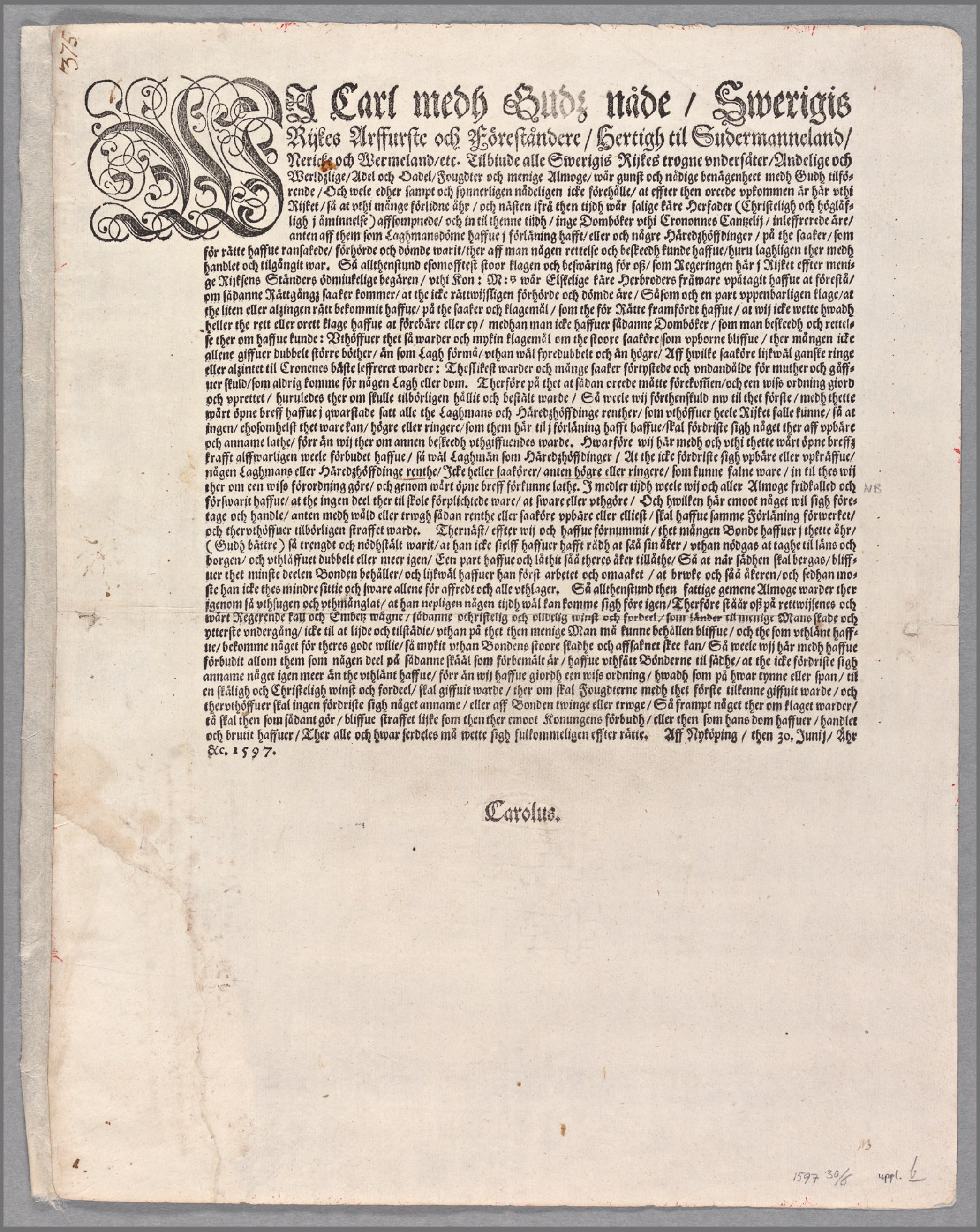

WJ Carl medh Gudz nåde / Swerigis
Rijkes Arffurste och Föreståndere / Hertigh til Sudermanneland/
Nericke och Wermeland/etc. Tilbiude alle Swerigis Rijkes trogne vndersåter/Andelige och
Werldzlige/Adel och Oadel/Fougdter och menige Almoge/ wår gunst och nådige benägenheet medh Gudh tilfö-
rende / Och wele edher sampt och synnerligen nådeligen icke förehålle/ at effter then oreede vpkommen är här vthi
Rijket / så at vthi månge förlidne åhr / och nästen ifrå then tijdh wår salige käre Herfader (Christeligh och högläf-
ligh j åminnelse) affsompnede/ och in til thenne tijdh / inge Domböker vthi Crononnes Cantzelij / inleffrerede äre/
anten aff them som Laghmansdöme haffue j förläning hafft/ eller och några Häredzhöffdinger / på the saaker/ som
för rätte haffue ransakede/ förhörde och dömde warit/ther aff man någen rettelse och beskeedh kunde haffue/huru laghligen ther medh
handlet och tilgångit war. Så allthenstund esomofftest stoor klagen och beswäring för oß/ som Regeringen här j Rijket effter meni-
ge Rijksens Ständers ödmiukelige begären / vthi Kon: M:s wår Elskelige käre Herbroders fråware vpåtagit haffue at förestå/
om sådanne Rättgångz saaker kommer/ at the icke rättwijsligen förhörde och dömde äre / Såsom och en part vppenbarligen klage/at
the liten eller alzingen rätt bekommit haffue/ på the saaker och klagemål / som the för Rätte framfördt haffue / at wij icke wette hwadh
heller the rett eller orett klage haffue at förebäre eller ey/ medhan man icke haffuer sådanne Domböker / som man beskeedh och rettel-
se ther om haffue kunde: Vthöffuer thet så warder och mykin klagemål om the stoore saaköre som vpborne bliffue / ther mången icke
allene giffuer dubbelt större böther / än som Lagh förmå/ vthan wäl fyredubbelt och än högre/ Aff hwilke saaköre lijkwäl ganske ringe
eller alzintet til Cronenes bäste leffreret warder: Thesslikest warder och mänge saaker förtystede och vndandälde för muther och gåff-
uer skuld/ som aldrig komme för någen Lagh eller dom. Therföre på thet at sådan oreede måtte förekommen/ och een wiss ordning giord
och vprettet / huruledes ther om skulle tilbörligen hållit och beställt warde / Så weele wij förthenskuld nw til thet förste / medh thette
wårt öpne breff haffue j qwarstade satt alle the Laghmans och Häredzhöffdinge renther / som vthöffuer heele Rijket falle kunne / så at
ingen/ ehosomhelst thet ware kan/ högre eller ringere/ som them här til j förläning hafft haffue/ skal fördriste sigh något ther aff vpbäre
och anname lathe/ förr än wij ther om annen beskeedh vthgiffuendes warde. Hwarföre wij här medh och vthi thette wårt öpne breffz
krafft alffwarligen weele förbudet haffue / så wäl Laghmän som Häredzhöffdinger / At the icke fördriste sigh vpbäre eller vpkräffue/
någen Laghmans eller Häredzhöffdinge renthe/ Icke heller saakörer/ anten högre eller ringere/ som kunne falne ware / in til thes wij
ther om een wiss förordning göre/ och genom wårt öpne breff förkunne lathe. J medler tijdh weele wij och aller Almoge fridkalled och
förswarit haffue/ at the ingen deel ther til skole förplichtede ware/ at sware eller vthgöre / Och hwilken här emoot något wil sigh före-
tage och handle/ anten medh wåld eller trwgh sådan renthe eller saaköre vpbäre eller elliest / skal haffue samme Förläning förwerket/
och thervthöffuer tilbörligen straffet warde. Thernäst/ effter wij och haffue förnummit / thet mången Bonde haffuer j thette åhr/
(Gudh bättre) så trengdt och nödhstält warit/ at han icke sielff haffuer hafft rådh at såå sin åker / vthan nödgas at taghe til låns och
borgen/ och vthläffuet dubbelt eller meer igen/ Een part haffue och låthit såå theres åker tillåthe/ Så at när sädhen skal bergas/ bliff-
uer thet minste deelen Bonden behåller/ och lijkwäl haffuer han först arbetet och omaaket / at brwke och såå åkeren/ och sedhan mo-
ste han icke thes mindre sittie och sware allene för affredt och alle vthlager. Så allthenstund then fattige gemene Almoge warder ther
igenom så vthsugen och vthmånglat/ at han nepligen någen tijdh wäl kan komme sigh före igen/ Therföre ståår oß på rettwijsenes och
wårt Regerende kall och Embetz wägne / sådanne ochristelig och olidelig winst och fordeel / som länder til menige Mans skade och
ytterste vndergång/ icke til at lijde och tilstädie/ vthan på thet then menige Man må kunne behållen bliffue / och the som vthlånt haff-
ue/ bekomme något för theres gode wilie/ så mykit vthan Bondens stoore skadhe och affsaknet skee kan/ Så weele wij här medh haffue
förbudit allom them som någen deel på sådanne skåål som förbemält är / haffue vthsått Bönderne til sädhe/ at the icke fördriste sigh
anname något igen meer än the vthlänt haffue/ förr än wij haffue giordh een wiss ordning / hwadh som på hwar tynne eller span / til
en skäligh och Christeligh winst och fordeel / skal giffuit warde / ther om skal Fougdterne medh thet förste tilkenne giffuit warde / och
thervthöffuer skal ingen fördriste sigh något anname / eller aff Bonden twinge eller trwge / Så frampt något ther om klaget warder/
tå skal then som sådant gör / bliffue straffet lijke som then ther emoot Konungens förbudh / eller then som hans dom haffuer / handlet
och brutit haffuer / Ther alle och hwar serdeles må wette sigh fulkommeligen effter rätte. Aff Nyköping / then 30. Junij / Åhr
&c. 1597.

Carolus.

SOT // 82Aa 14/1 Ligg. Fol. F1700 Bland. / Kungl. förordningar -1599 / Exemplar B

Tillkomstår 1597

Digitaliserad år 2016

National Library of Sweden

WJ Carl medh Gudz nåde / Swerigis Rijkes Arffurste och Föreståndere / Hertigh til Sudermanneland/ Nericke och Wermeland/etc.

Tilbiude alle Swerigis Rijkes trogne vndersåter/Andelige och Werldzlige/Adel och Oadel/Fougdter och menige Almoge/ wår gunst och nådige benägenheet medh Gudh tilförende / Och wele edher sampt och synnerligen nådeligen icke förehålle/ at effter then oreede vpkommen är här vthi Rijket / så at vthi mänge förlidne åhr / och nästen ifrå then tijdh wår salige käre Herfader (Christeligh och höglåfligh j åminnelse) affsompnede/ och in til thenne tijdh / inge Domböker vthi Crononnes Cantzelij / inleffrerede äre/ anten aff them som Laghmansdöme haffue j förläning hafft/ eller och några Häredzhöffdinger / på the saaker / som för rätte haffue ransakede/ förhörde och dömde warit/ther aff man någen rettelse och beskeedh kunde haffue/huru laghligen ther medh handlet och tilgångit war. Så allthenstund esomofftest stoor klagen och beswäring för oß/ som Regeringen här j Rijket effter menige Rijksens Ständers ödmiukelige begären / vthi Kon: M:s wår Elskelige käre Herbroders fråware vpåtagit haffue at förestå/ om sådanne Rättgångz saaker kommer/ at the icke rättwijssligen förhörde och dömde äre / Såsom och en part vppenbarligen klage/at the liten eller alzingen rätt bekommit haffue/ på the saaker och klagemål / som the för Rätte framfördt haffue / at wij icke wette hwadh heller the rett eller orett klage haffue at förebäre eller ey/ medhan man icke haffuer sådanne Domböker / som man beskeedh och rettelse ther om haffue kunde: Vthöffuer thet så warder och mykin klagemål om the stoore saaköre som vpborne bliffue / ther mången icke allene giffuer dubbelt större böther / än som Lagh förmå/ vthan wäl fyredubbelt och än högre/ Aff hwilke saaköre lijkwäl ganske ringe eller alzintet til Cronenes bäste leffreret warder: Thesslikest warder och mänge saaker förtystede och vndandälde för muther och gåffuer skuld/som aldrig komme för någen Lagh eller dom. Therföre på thet at sådan oreede mätte förekom̃en/och een wiss ordning giord och vprettet / huruledes ther om skulle tilbörligen hållit och bestält warde / Så weele wij förthenskuld nw til thet förste / medh thette wårt öpne breff haffue j qwarstade satt alle the Laghmans och Häredzhöffdinge renther/ som vthöffuer heele Rijket falle kunne/ så at ingen/ ehosomhelst thet ware kan/ högre eller ringere/ som them här til j förläning hafft haffue/skal fördriste sigh något ther aff vpbäre och anname lathe/ förr än wij ther om annen beskeedh vthgiffuendes warde. Hwarföre wij här medh och vthi thette wårt öpne breffz krafft alffwarligen weele förbudet haffue / så wäl Laghmän som Häredzhöffdinger / At the icke fördriste sigh vpbäre eller vpkräffue/ någen Laghmans eller Häredzhöffdinge renthe/ Icke heller saakörer/ anten högre eller ringere/ som kunne falne ware / in til thes wij ther om een wiss förordning göre/ och genom wårt öpne breff förkunne lathe. J medler tijdh weele wij och aller Almoge fridkalled och förswarit haffue/ at the ingen deel ther til skole förplichtede ware/ at sware eller vthgöre / Och hwilken här emoot något wil sigh företage och handle/ anten medh wåld eller trwgh sådan renthe eller saaköre vpbäre eller elliest / skal haffue samme Förläning förwerket/ och thervthöffuer tilbörligen straffet warde. Thernäst/ effter wij och haffue förnummit / thet mången Bonde haffuer j thette åhr/ (Gudh bättre) så trengdt och nödhstält warit/ at han icke sielff haffuer hafft rådh at såå sin åker / vthan nödgas at taghe til låns och borgen/ och vthlåffuet dubbelt eller meer igen/ Een part haffue och låthit såå theres åker tillåthe/ Så at när sådhen skal bergas/ bliffuer thet minste deelen Bonden behåller/ och lijkwäl haffuer han först arbetet och omaaket / at brwke och såå åkeren/och sedhan moste han icke thes mindre sittie och sware allene för affredt och alle vthlager. Så allthenstund then fattige gemene Almoge warder ther igenom så vthsugen och vthmånglat/ at han nepligen någen tijdh wål kan komme sigh före igen/ Therföre ståår oß på rettwijsenes och wårt Regerende kall och Embetz wägne / sådanne ochristelig och olidelig winst och fordeel / som länder til menige Mans skade och ytterste vndergång/ icke til at lijde och tilstädie/ vthan på thet then menige Man må kunne behållen bliffue / och the som vthlånt haffue/ bekomme något för theres gode wilie/ så mykit vthan Bondens stoore skadhe och affsaknet skee kan/ Så weele wij här medh haffue förbudit allom them som någen deel på sådanne skääl som förbemält är / haffue vthfått Bönderne til sädhe/ at the icke fördriste sigh anname något igen meer än the vthlånt haffue/ förr än wij haffue giordh een wiss ordning / hwadh som på hwar tynne eller span / til en skäligh och Christeligh winst och fordeel/ skal giffuit warde / ther om skal Fougdterne medh thet förste tilkenne giffuit warde / och thervthöffuer skal ingen fördriste sigh något anname / eller aff Bonden twinge eller trwge / Så frampt något ther om klaget warder/ tå skal then som sådant gör / bliffue straffet lijke som then ther emoot Konungens förbudh / eller then som hans dom haffuer / handlet och brutit haffuer / Ther alle och hwar serdeles må wette sigh fulkommeligen effter rätte. Aff Nyköping / then 30. Junij / Åhr &c. 1597.

Carolus.

Lagshmans och Häradzhöfdinge Räntan sättias i qwarstadh, Der som bönder sägh till Afkortningh länt hafwe, förbiudes taga mere igen än der uthlänt hafwe, til wydare anordningh.

30. Junij 1597.